



Az egyházszervezet kiépítésével végérvényesen eldőlt, hogy Magyarország a latin rítusú egyház gyermeke lesz és nem a bizánci görögé. E tény jelentősége jóval meghaladja a vallásválasztás kérdését.

Szent István életművének, a magyar államalapításnak az állami ünnepe nem a király koronázásának, hanem 1083-as „felemelésének”, szentté avatásának napja lett. Ez persze érthető, hiszen eredendően egyházi ünnepből lett állami ünnep is egyben, jelképesen összefogva azt a tevékenységet, amit István végzett akkoriban szétválaszthatatlanul: állam- és egyházalapítást. A szentté avatás és az egyházi ünnep kijelölése – az 1092. évi szabolcsi zsinattól – ugyanakkor nem volt mentes az állami, politikai céloktól sem: az első király szentként történő tisztelete bel- és külpolitikai szempontból is megerősítette a fiatal magyar államot, amelynek István óta folyamatosan szembe kellett néznie a két univerzális hatalom, a pápaság és a császárság saját fennhatóságát elismertető törekvéseivel.

Míg István király oltárra emelése napját biztosan ismerjük, királlyá avatásának idejét nem. Pedig életének és pályafutásának kiemelkedő eseménye volt királlyá koronázása, amelynek körülményeiről nagyon keveset tudunk, a megtörtént tényen kívül szinte minden részlete vitatott. A XIII. századi magyar királyi udvarban az a hagyomány élt, hogy a szertartást Esztergomban végezték, e tudósítás hitele azonban nem igazolható. A koronázás időpontjaként

1000. december 25. és 1001. január 1. mellett hozhatók fel érvek, s az utóbbit támogatók tűnnek nyomósabbaknak. Arról, hogy a magyar Szent Korona melyik része köthető valami módon István személyéhez, heves viták dúlnak a kutatók között, ám megnyugtató megoldásra mindmáig nem jutottak. Pedig az a későbbi hagyomány, amelyik a koronát szentnek tartotta és Szent István személyéhez kapcsolta, bizonyosan nem alaptalan.

István koronájának pápától való eredeztetése szinte közhelyszámba megy a közvéleményben, pedig könnyen lehet, hogy Istvánt saját diadémjával koronázhatta meg a magyar érsek. A XII. század elején, az akkor már szentként tisztelt király legendáját Könyves Kálmán parancsára megíró Hartvik püspök szerint Istvánt a II. Szilveszter pápától kért és kapott koronával avatták királlyá. István kortársa, Theotmar merseburgi püspök viszont arról tudósít krónikájában, hogy III. Ottó német–római „császár kegyéből és biztatására Vajk, aki országában püspöki székeket létesít, koronát és áldást nyert”. II. Szilveszter pápa korábban III. Ottó nevelője volt, s kettejük kapcsolata azt követően is harmonikus maradt, hogy az ifjú császár Róma püspöki székébe emelte mesterét. Így aligha vitatható, hogy István királlyá avatásában, miként azt Theotmar krónikája állítja, kezdeményező szerepe volt a régi Római Birodalom helyreállításáról álmódó Ottó császárnak.

A korona Istvánhoz kerülésének módjánál sokkal fontosabb volt a koronázás jelentősége, mert ezután senki főhatalma alá nem vetett királyként uralkodhatott országában. Maga a koronázási ceremónia egyházi szertartással történt, amely a korabeli felfogás szerint szentségnek számított. István a krizmával történő felkenéssel nemcsak király, hanem akkori szokás szerint egyben főpap is lett, ezáltal országa egyházának védelmezője és irányítójaként főpapi jogokat nyert el, azaz önállóan rendelkezhetett országa egyházának ügyeiben. Ennek értelmében alapított uralkodása alatt tíz püspökséget (Veszprémben, Esztergomban, Győrött, Pécsset, Erdélyben, Csanádon, Egerben, Kalocsán, Vácott és Biharban, utóbbi később Váradra került át), amelyek mindegyike ma is megvan, és több bencés monostort (Pannonhalmán, Pécsváradon, Bakonybélben, Zalaváron). Theotmar idézett mondatában tudatosan emelte ki István püspökségalapításait. Az ezredforduló idejének felfogása különösen jelentős körülménynek tekintette valamely uralkodó önállósága vagy másnak való alárendeltsége szempontjából, hogy vajon országában ő maga alapít-e és adományoz-e püspöki székeket. Szent István önálló érsekség- és püspökség-szervezésével a Német–római Birodalomtól való függetlenséget deklarálta. Ebben volt a magyar államalapítás sikeresebb a társainál, hiszen Dánia, Csehország és Lengyelország is kénytelen volt elismerni a német hűbéri felsőséget.

Egy másik kortárs történetíró, Ademar Cabannensis említi a koronánál sokkal fontosabb királyi jelvényt, a lándzsa császári adományát. Mint írja, III. Ottó a magyarok urának „megengedte nagylelkűen, hogy királysága legyen, engedelmet adva neki arra, hogy mindenhol szent lándzsát hordoztasson, amint az magának a császárnak szokása, és az Úr szegeiből és Szent Móric lándzsájából saját lándzsáján való ereklyéket engedett át neki”. Pontos korabeli

szimbolikáját sajnos nem ismerjük – van, aki a függetlenség, van, aki a hűbéri függés igényeként értelmezi –, sőt, maga a tárgy, amely a koronázási paláston és István ezüstpénzeinek előlapján is látható, a későbbiekben elveszett. Hasonló másolatot kapott Vitéz Boleszláv lengyel fejedelem is Szent Móric császári lándzsájáról, amelyben szintén elhelyeztek egyet az Úr szögei közül. A német–római császárnak tehát a baráti és/vagy (?) hűbéri viszony fontos kifejezési eszköze volt a lándzsával kapcsolatos erekle ajándékozása.

Az egyházszervezet kiépítésével végérvényesen eldőlt, hogy Magyarország a latin rítusú egyház gyermeke lesz és nem a bizánci görögé. E tény jelentősége jóval meghaladja a vallásválasztás kérdését. A latin egyház ugyanis szilárd területi egyházszervezetet is jelentett érseki tartományokkal, egyházmegyékkel, főesperességekkel és plébániákkal. Ez alapul szolgált a politikai szerveződéshez is, ugyanis Magyarország fogalmát a későbbiekben a két érsekség (esztergomi és kalocsai) területével lehetett azonosítani. Nehéz időkbén, így az Árpádok 1301-es kihalása utáni zavaros években ez a szilárd területi intézményrendszer segített fenntartani a Magyar Királyság eszméjét. Szent István ugyanakkor a latin mellett megengedte a görög rítusú monostorok működését is, sőt előnyt kovácsolt abból a sokféleségből is, amivel a sajátos ismeretekkel bíró idegenek rendelkeztek. Ennek a határozott véleményének adott hangot István a fiának, Imre hercegnek szóló erkölcsanító könyvecske, az Intelmek egyik fejezetében, a vendégek megbecsülésére tanítva őt. Ezek a vendégek elsősorban nyugatról beköltöző előkelők voltak, akik az Intelmek szerint kulturális és katonai szaktudást hoztak az országba. Nem feledhetjük azonban, hogy a társadalom zömében magyar nyelvű volt, István a törvényeit is a maga magyar népének hozta.

Ha egy mondatban szeretnénk összefoglalni Szent István király történelmi jelentőségét, ma sem tudnánk jobban fogalmazni, mint maga a király, törvénykönyvének bevezetésében: „Mivel minden egyes nép a maga törvényeit alkalmazza, ezért mi, szintén Isten akarata szerint kormányozva országunkat, az ókori és mostani császárok követésével elrendeltük népünknek, miként folytasson tisztos és háborítatlan életet.” Ebbe a mondatba belesúrtette ugyanis egész országalapító életművét, minden szava, kifejezése lényeges gondolatokat hordoz. Az „elrendelés” szó ugyanis törvényalkotást jelent, és ezek a törvények felmérhetetlen jelentőségűek voltak a társadalom mindennapi élete szempontjából. István neve alatt későbbi kódexekben 56 törvénycikk maradt fenn, amelyeket valószínűleg a több alkalommal tartott törvénytáborokon hozott rendelkezéseiből szerkesztettek utóbb két törvénykönyvvé egybe.

Szent István ezzel a későbbiekben az első jelentős törvényhozóvá vált, miként a zsidóknál Mózes, a görögöknél Solón, a rómaiaknál Numa Pompilius vagy később Nagy Konstantin. Az őt követő magyar királyok saját felfogásuk szerint nem új törvényeket hoztak, hanem csak felülvizsgálták és kiegészítették István rendelkezéseit. Ezek közül különösen jelentős volt az új egyéni és családi birtokrend és örökösödés biztosítása, az erőszakos cselekmények (gyilkosság, kardrántás, leányrablás, tolvajlás) büntetése, az özvegyek és árvák jogainak

védelme, a keresztény vallásgyakorlat biztosítása: a vasárnap és a böjt megtartása, az első

Kövesse Lezsák Sándor tevékenységét [facebook oldalán](#) is!

*{backbutton}*